

2019-06-13

Finansdepartementet
Avdelningen för offentlig förvaltning
Konsumentenheten

fi.remissvar@regeringskansliet.se

mikael.pauli@regeringskansliet.se

Nya befogenheter på konsumentområdet (SOU 2019:12)

Sammanfattning

Med hänsyn till den tillsynsmöjlighet som Finansinspektionen har idag samt till de praktiska hinder, framför allt krav på identifikation, som innebär att testköp av banktjänster inte kan genomföras, avstyrker Bankföreningen utredningens förslag om ändringar av betaltjänstlagen 8 kap 3b § och möjliggörandet för Finansinspektionen att genomföra testköp.

Bankföreningen har i övrigt inget att invända mot de förslag som lämnas i utredningen men vill belysa vissa förhållanden vad gäller lämpligheten av testköp av banktjänster. Enligt utredningen kan det vara olämpligt att genomföra testköp av vissa produkter och det kommer att finnas praktiska hinder för genomförandet av testköp i vissa fall. Utredningen konstaterar även att myndigheten bör bedöma vilka tjänster som är mindre lämpade för testköp.

Banktjänster kräver att köparen/motparten identifierar sig. Avtal om banktjänster kräver även ofta att köparen lämnar uppgifter som svårligen kan fingeras och som banken måste kunna kontrollera. Det kan vara inkomstuppgifter vid kreditansökan och uppgifter om affärsförbindelsens syfte och art. Testköp av banktjänster kan även ifrågasättas utifrån proportionalitetsprincipen då återkallande av banktjänster kan kräva omfattande insatser i banken för rensning av uppgifter hos banken och i vissa fall även hos andra aktörer och myndigheter. För att rensning av uppgifter ska kunna ske kan det även behövas systemutveckling och nya interna regelverk. Banktjänster bör av dessa skäl vara sådana tjänster som bör bedömas som mindre lämpade för testköp, i vart fall inte fullbordade testköp.

Lämpligheten med testköp av banktjänster

Enligt utredningen kan det för vissa produkter vara olämpligt för myndigheterna att genomföra ett fullbordat testköp. Utredningen nämner praktiska hinder för

genomförandet av testköp i vissa fall, och då särskilt i de fall ett köp kräver angivande av personnummer eller att köparen legitimerar sig. Banktjänster bör av följande skäl vara sådana tjänster som myndigheten enligt utredningen bör bedöma vara mindre lämpade för genomförandet av ett testköp, i vart fall inte fullbordade testköp.

För att ingå en affärsförbindelse med en bank krävs det att köparen identifierar sig på något sätt. Krav på identifiering gäller bland annat för att öppna ett konto och för att teckna avtal om en kredit. För att öppna ett konto krävs även att banken får tillräckliga upplysningar om konsumenten samt om syftet med kontot för att kunna genomföra en riskbedömning enligt gällande regelverk för förhindrande av penningtvätt.

Vid kreditgivning gör banken en kreditprövning, vilket innebär att de uppgifter som lämnas som underlag för kreditansökan måste gå att verifiera. Banken måste kunna kontrollera till exempel inkomstuppgifter hos arbetsgivare och tidigare kredithistorik hos kreditupplysningsföretag. För att en bank ska bevilja en ansökan om kredit kopplad till en säkerhet krävs uppgifter om en verklig säkerhet, till exempel en fastighet till grund för bolåneansökan eller en bil till grund för ansökan om billån. Dessa förutsättningar kommer även att behöva vara uppfyllda för ett fullbordat testköp av dessa tjänster.

Redan det förhållande att uppgifterna vid ett testköp inte är riktiga kan leda till en misstanke om penningtvätt och därmed aktivera omfattande aktiviteter hos banken. Om oriktiga uppgifter medför att banken har anledning att misstänka penningtvätt får banken inte inleda en affärsförbindelse med kunden och ska även anmäla misstanken till finanspolisen.

Ytterligare en aspekt är att ett fullbordat köp av en banktjänst och meddelande om att det ska återgå leder till att ett stort antal uppgifter måste kunna återkallas och tas bort ur i bankens och externa aktörers system. Utöver att personuppgifter ska hanteras enligt GDPR, registrerar banker även uppgifter i form av data i scoringmodeller för krediter för den aktuella kundgruppen, data för bankens interna riskhantering enligt Baselregelverket samt övriga riskbaserade data. Alla dessa uppgifter, liksom noteringar i kreditregister och eventuella anmälningar om misstänkt penningtvätt hos finanspolisen, måste kunna återkallas och tas bort. I nuläget finns inga eller otillräckliga regelverk och rutiner för sådana rensningar av uppgifter.

Det kan även konstateras att krav i regelverket mot penningtvätt medför att vissa uppgifter måste sparas av banken i fem år, vilket kan medföra att uppgifterna inte kan rensas oavsett att de tillkommit på grund av ett testköp. Bankens insatser och kostnader måste vara proportionerliga i förhållande till nyttan för myndigheten att genomföra testköp. Vilka rutiner och regelverk som skulle behövas för återkallande

data står inte helt klart i nuläget. Det kan komma att krävas systemutveckling hos bankerna för att möjliggöra återkallande av uppgifter. Bankföreningen anser att omfattande och eventuellt kostsamma återkallanden av uppgifter inte kan anses proportionerliga i förhållande till nyttan av de enstaka testköp som skulle kunna anses nödvändiga enligt den föreslagna lagen. I detta sammanhang bör det även vägas in att tillsynsmyndigheten har rätt att få del av den information myndigheten behöver för sin tillsyn av banken.

Testköp med en verklig persons identitet ej lämpligt

Utredningen lämnar inte något förslag på testköp med hjälp av fingerade personnummer. Liksom utredningen anser Bankföreningen att det inte kan krävas att en tjänsteman på myndighet ska ingå avtal om testköp med egen identitet. Bankföreningen håller med utredningen om att det finns starka principiella skäl mot att tillåta ett sådant agerande inom en myndighets verksamhet.

Att blanda samman en privatpersons civilrättsliga handlande med dold myndighetsutövning måste anses högst olämpligt då det inte rör sig om utredande av allvarigare brott och inte heller om regler till skydd för liv och hälsa. Utöver principiella invändningar kan det inte heller förväntas att en enskild tjänsteman åtar sig att ingå avtal om kredit då krediten direkt påverkar tjänstemannens egna kreditvärdighet. Bankföreningen anser utifrån detta, samt då bankverksamhet omfattas av ett omfångsrikt regelverk med en tillsynsmyndighet, Finansinspektionen, som har långtgående befogenheter att inom ramen för sin tillsyn inhämta uppgifter samt kontrollera bankens interna rutiner och åtaganden gentemot konsumenten, att testköp av finansiella tjänster inte är ett sådant godtagbart undantagsfall som omnämns i utredningen s. 93. Utifrån principiella skäl kan det även ifrågasättas om sådana acceptabla undantagsfall över huvud taget finns. Det bör i detta sammanhang även noteras att det kan uppstå problem, i de fall en tjänsteman använder sin egen identitet vid köp av finansiella tjänster, med att särskilja den enskildes civilrättsliga rättigheter, som bör löpa parallellt med de avtalsrättsliga verkningarna av ett testköp,

Då fullbordade testköp av krediter kräver identifiering av köparen anser Bankföreningen att det är olämpligt att som det beskrivs i utredningen s. 184, använda ett kreditköp som exempel för hur myndigheten bör agera vid återkrävande av fakturerade belopp. Det bör finnas andra mer lämpliga exempel.

En ytterligare aspekt som behöver beaktas är att betaltjänstlagen är resultatet av den svenska implementeringen av betaltjänstdirektiven samt betalkontodirektivet. Såvida det inte står klart att testköpsbestämmelser kommer att införas i de andra europeiska ländernas motsvarighet till betaltjänstlagen bör inte heller så ske inom ramen för den svenska betaltjänstlagen.

Behovet i nuläget av särskilda regler för finansiella tjänster samt bemyndigade av Finansinspektionen

Banktjänster omfattas redan av ett betydande regelverk och långtgående tillsynsmöjligheter för Finansinspektionen att med stöd av befintlig lagstiftning inhämta information från bankerna för myndighetens tillsyn. Med gällande lagstiftning, samt de ändringar i marknadsföringslagen som nu föreslås, har KO långtgående möjligheter att utöva tillsyn genom bland annat begära att få del av handlingar och inspektion. Med hänsyn till de nuvarande långtgående tillsynsmöjligheter som ges Finansinspektionen men också Konsumentombudsmannen, och till de praktiska hindren avseende identifiering av kunden, anser Bankföreningen att det i nuläget inte är klarlagt att det finns ett behov av att ge Finansinspektionen möjlighet att genomföra testköp eller för den delen att införa de föreslagna ändringarna i betaltjänstlagen. Om det i framtiden skulle införas möjligheter att genomföra testköp med fingerade uppgifter bör frågan om Finansinspektionen ska ha behörighet att göra testköp övervägas på nytt.

SVENSKA BANKFÖRENINGEN

Hans Lindberg

Jessie Cargill-Ek